

شناسایی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های تأثیرپذیر امنیت اجتماعی از فضای مجازی^۱

محمدعلی سخایی^۲

رضا کارگر^۳

علی اصغر بختام‌نیا^۴

چکیده

فضای مجازی به عنوان یک محیط زندگی واقعی مهم‌ترین بستر برای ارتباطات در جوامع کنونی است و تأثیر زیادی بر افراد یک جامعه به عنوان مرجع امنیت اجتماعی دارد. هدف این تحقیق شناسایی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های تأثیرپذیر امنیت اجتماعی از فضای مجازی است. روش تحقیق مورد استفاده با رویکرد ترکیبی (کیفی و کمی) است. بخش کیفی با مراجعه به مقالات، کتاب‌ها، گزارش‌های پژوهشی و سایر منابع علمی فارسی و انگلیسی و ابزار مطالعه کتابخانه‌ای و سند پژوهی گردآوری شده است و با روش فراترکیب، مؤلفه‌های امنیت اجتماعی استخراج شده و سپس از ضریب کاپا اعتبار یابی و تأیید گردیده است. در بخش کمی به روش (AHP) مؤلفه‌های تأثیرپذیر امنیت اجتماعی از فضای مجازی اولویت‌بندی شده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که مؤلفه‌های «باورهای دینی» و «سرمایه اجتماعی» و «سبک زندگی» از بعد ذهنی امنیت اجتماعی به ترتیب بیشترین اهمیت و بالاترین اولویت و تأثیرپذیری را از فضای مجازی در میان سایر مؤلفه‌ها دارند؛ و مؤلفه‌های «هدایت و شکل‌دهی تجمعات و اعتراضات» و «مهندسی اجتماعی» از بعد عینی امنیت اجتماعی به ترتیب در اولویت‌های هفتم و یازدهم قرار دارند.

کلمات کلیدی

ابعاد امنیت اجتماعی، امنیت اجتماعی، فضای مجازی

۱. این مقاله برگرفته از نتایج رساله دکتری در دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی است.

۲. دانش آموخته دکتری امنیت ملی، دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی.

۳. استادیار دانشگاه آزاد اسلامی قم.

۴. دکتری مدیریت راهبردی و مدرس و پژوهشگر دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی.

مقدمه

امنیت حالت فراغت نسبی از تهدید یا حمله یا آمادگی برای رویارویی با هر تهدید و حمله و از ضروری‌ترین نیازهای یک جامعه است. امنیت را می‌توان احساس آرامش و اطمینان جانی، روانی، اجتماعی، اقتصادی، قضایی و سیاسی و عدم تعرض به جان، مال، حیثیت و سایر حقوق انسان دانست. یکی از موضوعاتی که با امنیت جوامع انسانی ارتباط دارد، فضای مجازی است. فضای مجازی نه تنها حقیقی است، بلکه گاه چنان حقیقی است که مرز بین آن و فضای فیزیکی عملاً مشخص نیست تا آنجا که این دو قلمرو باهم خلط می‌شوند. از این بالاتر، گاه فضای مجازی بر آنچه ما فقط آن را حقیقی می‌پنداریم، سیطره یافته و عملاً جایگزین آن می‌شود، این سیطره و جایگزینی ظاهراً به نحو تشکیکی است؛ به گونه‌ای که در کشورهای پیشرفته از نظر فناوری، شدیدتر و در کشورهای کم‌تر پیشرفته، ضعیف‌تر است، اما همگی به نحوی با آن درگیر هستند (عباس زاده، ۱۳۹۷: ۱).

فضای مجازی هم‌افزایی‌های مختلفی را در داخل و خارج از مرز کشورها با اختلافات سیاسی، قومی، اقتصادی و فرهنگی امکان‌پذیر می‌کند و افراد در این فضا از طریق ارتباط جهانی با یکدیگر در ارتباط هستند. در حقیقت، به ناچار افراد در این فضا در یک فرایند بینا ذهنی^۱ و جمعی «یادگیری نحوه زندگی»^۲ شرکت می‌کنند.

اصطلاح فضای مجازی به‌طور کلی رابطی بین رایانه‌ها و افراد یا نقطه ملاقات اطلاعات دیجیتالی و ادراک انسان را توصیف می‌کند. فضای مجازی نشان‌دهنده نوعی جهان یا بعد ساخته‌شده اجتماعی است در این فضا افراد مهم‌ترین مؤلفه هستند و مانند یک «آگورا»^۳ الکترونیکی یک فضای عمومی مرکزی برای برقراری ارتباط بین مردم است (Gálik: 2019؛ ۲ & Tolnaiová).

به نظر می‌رسد که بشر در حال رسیدن به نقطه عطف دیگری در توسعه خود است و به «انسان دیجیتال»^۴ تبدیل شده است و با قرار گرفتن در دنیای خاص سرزمین مجازی به عنوان انسان دیجیتال، در واقع «انسان سایبری»^۵، «انسان رسانه‌ای»^۶، «انسان اطلاعاتی»^۷ «انسان اینترنتی»^۸ و نیز به «انسان تلفن‌های هوشمند»^۹ بدل شده است افراد به گونه‌ای در این فضای به موضوعات مجازی‌سازی شده «زیستی- اجتماعی الکترونیکی» تبدیل می‌شوند (Ibid: 9).

فضای مجازی بر بسیاری از شئون زندگی فردی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی بشر تأثیرگذار

1. intersubjectivity

2. learning how to live

۳. به میدان‌های عمومی مهم در شهرهای یونان باستان گفته می‌شد، که نقش مرکزیت شهر را ایفا می‌نمود. در وسط آگورا، معمولاً مراسم عمومی و مذهبی و همچنین برخی جشن‌ها برگزار می‌شد. آگورا در راستای تعالی تعاملات اجتماعی - فرهنگی بوده است (کریمیان و موسوی نیا، ۱۳۹۲: ۲۳).

4. homo digitalis

5. homo cyberneticus

6. homo informaticus

7. homo medialis

8. homo interneticus

9. homo smartphonus

است شاید کمتر پدیده اجتماعی در زندگی بشری همانند فضای مجازی توانسته باشد با این سرعت چنین تأثیری بر جنبه‌های مختلف زندگی گذارده باشد. درواقع فضای مجازی به عنوان یک عرصه اجتماعی، محلی برای تعامل اجتماعی بین افرادی است که از این فضا استفاده می‌کنند.

فضای مجازی علاوه بر فرصت‌های بسیاری که در حوزه‌های مختلف؛ آگاهی‌بخشی، ترویج علم و دانش، تبادلات فرهنگی و اجتماعی و... فراهم می‌آورد؛ از سویی آسیب‌ها و تهدیدهایی در این فضا بروز می‌نماید که برخی از آنان مانند؛ کلاهبرداری اینترنتی، مهندسی اجتماعی و... صرفاً مختص کارکرد فضای مجازی هستند و امنیت اجتماعی را دچار چالش می‌نمایند. مرجع امنیت اجتماعی، جامعه است و به نوعی دامنه و وسعت آثار آن همه آحاد جامعه دربر می‌گیرد؛ بنابراین تأثیر فضای مجازی بر امنیت اجتماعی به لحاظ ایجاد امنیت یا ناامنی اجتماعی بر هر یک از افراد جامعه اثرگذار است.

تأثیر فضای مجازی بر امنیت اجتماعی ازجمله مواردی است که به عنوان دغدغه‌های حاکمیتی در جوامع مختلف ازجمله جمهوری اسلامی ایران موردتوجه قرارگرفته است و امنیت اجتماعی از شمار اهداف کلیدی هر جامعه‌ای است بنابراین کنترل و مدیریت آثار فضای مجازی بر امنیت اجتماعی به نحوه مطلوب ضرورت دارد. برنامه‌ریزی و سیاستگذاری برای ارتقاء سطح امنیت اجتماعی از یک سو مستلزم شناخت مؤلفه‌های آن و از سوی دیگر مستلزم اولویت‌بندی مؤلفه‌های تأثیرپذیر امنیت اجتماعی از فضای مجازی است. هدف این پژوهش شناسایی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های تأثیرپذیر امنیت اجتماعی از فضای مجازی می‌باشد. مهم‌ترین گام در مدیریت یک پدیده، شناخت درست، دقیق و عالمانه از عوامل و مؤلفه‌های آن است به‌طور عقلانی توزیع منابع محدود، در میان انبوهی از عوامل و مؤلفه‌ها نه مقدور است و نه ممکن؛ فلذا لازم است تا از طریق یک منطق و مدل عقلایی، اولاً عوامل مؤثر در هر پدیده‌ای شناسایی و سپس اولویت‌بندی شود تا سیستم مدیریت، خود را برای مواجهه هوشمندانه با آن‌ها آماده نماید. با توجه به محدودیت زمان و منابع مالی و انسانی برای مدیریت آثار فضای مجازی بر امنیت اجتماعی، شناسایی و اولویت‌بندی دقیق این مؤلفه‌ها اهمیت دارد؛ بنابراین بر آن شدیم تا در پژوهش حاضر مؤلفه‌های تأثیرپذیر امنیت اجتماعی از فضای مجازی را شناسایی و اولویت‌بندی کنیم.

روش تحقیق

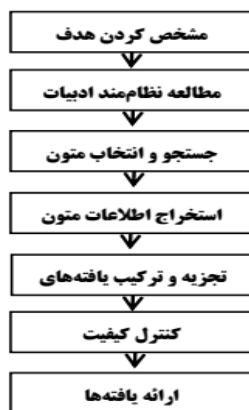
این تحقیق از نظر هدف به عنوان یک پژوهش کاربردی و از نظر نوع و ماهیت تحقیق از نوع توصیفی - پیمایشی محسوب می‌گردد. به منظور پاسخگویی به سؤالات تحقیق در سه مرحله کار تحقیق انجام شده که به این شرح است.

مرحله اول: فراترکیب

فراترکیب، نوعی مطالعه کیفی است که از اطلاعات و یافته‌های استخراج شده از مطالعات کیفی دیگر

با موضوع مرتبط و مشابه را بررسی می‌کند. فراترکیب با فراهم کردن نگرش سامانمند برای محققان، از طریق ترکیب پژوهش‌های کیفی مختلف، به کشف موضوعات و استعاره‌های جدید و اساسی می‌پردازد و با این روش دانش فعلی را ارتقاء می‌دهد و دید جامع و گسترده‌ای را درباره مسائل به وجود می‌آورد. نمونه موردنظر برای فراترکیب، از مطالعات کیفی منتخب بر اساس ارتباط آن‌ها با سؤال پژوهش ساخته می‌شود. فراترکیب، مرور یکپارچه ادبیات کیفی موضوع موردنظر نیست. همچنین تجزیه و تحلیل داده ثانویه و داده اصلی از مطالعات منتخب هم نیست؛ بلکه تحلیل یافته‌های این پژوهش‌ها است. به عبارتی فراترکیب، ترکیب تفسیر، تفسیرهای داده‌های نویسندگان اصلی و مطالعات منتخب است. فراترکیب، بر مطالعات کیفی که لزوماً مبانی نظری وسیعی را شامل نمی‌شود، تمرکز دارد و به جای ارائه خلاصه جامعی از یافته‌ها، ترکیب تفسیری از یافته‌ها تولید می‌کند فراترکیب مستلزم این است که پژوهشگر بازنگری دقیق و عمیقی انجام دهد و یافته‌های پژوهش‌های کیفی مرتبط را ترکیب کند. از طریق بررسی یافته‌های مقاله‌های اصلی پژوهش، پژوهشگران واژه‌هایی را آشکار و ایجاد می‌کنند که شناخت جامع‌تری از پدیده موردبررسی را نشان می‌دهد. فراترکیب مانند نگرش نظام‌مند، نتیجه‌ای حاصل می‌کند که از مجموع بخش‌های بزرگ‌تر است (Zimmer 2006:312-316).

گام‌های اصلی فراترکیب برای مدل مفهومی این پژوهش برابر شکل (۱) عبارت‌اند از: مشخص کردن هدف، مطالعات نظام‌مند ادبیات، جستجو و انتخاب متون، استخراج اطلاعات متون، تجزیه و ترکیب یافته‌های، کنترل کیفیت و ارائه یافته‌ها است.

شکل (۱): مراحل و روش کلی فراترکیب (سندولوسکی و بارسو) (Chenail, 2009:9)

در مرحله فراترکیب با توجه به پیشینه و ادبیات تحقیق، تعداد ۳۲۶ منبع علمی درباره موضوع تحقیق گردآوری شد که پس از بررسی چکیده‌ها، بررسی محتوا و در نهایت سنجش ارتباط مستقیم باهدف تحقیق

تعداد ۱۴ منبع مورد تأیید قرار گرفت و مفاهیم و مؤلفه‌های امنیت اجتماعی تأثیرپذیر از فضای مجازی، استخراج شدند؛ و سپس ابعاد و مؤلفه‌های امنیت اجتماعی با ضریب کاپا اعتبار یابی شده‌اند. مرحله دوم: اولویت‌بندی مؤلفه‌ها

برای اولویت‌بندی مؤلفه‌های امنیت اجتماعی اثرپذیر از فضای مجازی به روش فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی ابتدا این مؤلفه‌ها با توجه به روش (AHP) به صورت ماتریس مقایسات زوجی تنظیم شد. سپس پرسشنامه مقایسه زوجی، مؤلفه‌ها برای مقایسه به تعداد ۲۰ نفر از خبرگان، پژوهشگران و مدیران ارشد اجرایی در حوزه فضای مجازی و امنیت اجتماعی ارائه گردید. در مقایسه مؤلفه‌ها برابر جدول (۱) اگر عناصر هر سطر بر ستون‌ها ترجیح داشته باشند عدد ۱ تا ۹ مثبت و چنانچه عناصر هر ستون بر سطر ترجیح داشته باشند اعداد ۲ تا ۹ به صورت منفی خواهند بود (عدد یک هم ارزی است).

جدول (۱): مقادیر عددی ترجیحات در ماتریس مقایسه زوجی

مقدار عددی	ترجیحات
۹	کاملاً مرجح یا کاملاً مهتر یا کاملاً مطلوب‌تر
۷	ترجیح یا اهمیت یا مطلوبیت خیلی قوی
۵	ترجیح یا اهمیت یا مطلوبیت قوی
۳	کمی مرجح یا کمی مهم‌تر یا کمی مطلوب‌تر
۱	ترجیح یا اهمیت یا مطلوبیت یکسان
۲، ۴، ۶، ۸	ترجیحات بین فواصل فوق

تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده این پرسشنامه از روش «فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی» (AHP) با استفاده از نرم‌افزارهای Exel و Expert Choice انجام شد. در تکنیک فرایند «تحلیل سلسله‌مراتبی» (AHP) نرخ ناسازگاری شاخصی است که مقدار آن نشان‌دهنده تناقضات و ناسازگاری‌های احتمالی در ماتریس مقایسات زوجی است. بنا بر نظر آقای «ساعتی» بنیان‌گذار روش AHP، چنانچه نرخ ناسازگاری کمتر از ۰/۱ باشد، سازگاری ماتریس مقایسات مورد تأیید بوده و قابل قبول می‌باشند؛ اما در صورتی که نرخ ناسازگاری بزرگ‌تر از ۰/۱ باشد، نشان‌دهنده تناقض در ارزیابی‌ها و قضاوت‌های خبرگان می‌باشد. نرخ ناسازگاری پرسشنامه این تحقیق از طریق نرم‌افزار توسط Expert Choice، مقدار ۰/۰۵ محاسبه گردید و با توجه به اینکه کمتر از ۰/۱ می‌باشد، معتبر است.

پیشینه و سابقه پژوهش

- نتایج پژوهش محسن اکبری و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله‌ای با عنوان «شناسایی و اولویت‌بندی تهدیدات شبکه‌های اجتماعی در عرصه امنیت ملی» نشان می‌دهد تهدیدات به ترتیب اهمیت عبارت‌اند از آشوب‌های خیابانی، اختلافات قومی و منطقه‌ای، ترور فرهنگی، شایعه‌پراکنی، رصد اطلاعاتی جامعه و ویروس پراکنی است.

- نتایج پژوهش غلامرضا ندری و احمد بخشایش (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر امنیت اجتماعی ج.ا.ایران با رویکرد سیاست‌گذاری» نشان می‌دهد شبکه‌های اجتماعی مجازی ماهیت دوجوهی دارند؛ یعنی درعین حال که ابزاری مؤثر در جهت ایجاد هم‌نوایی هویتی، تقویت هویت ملی، ترویج فرهنگ و ارزش‌های اسلامی- ایرانی، تقویت ساخت‌های قدرت جامعه نظیر حاکمیت و گروه‌های اجتماعی، تقویت مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، اقناع‌سازی و پذیرش باورها و ارزش‌ها، کمک به جامعه‌پذیری و انتقال میراث فرهنگی و تقویت همبستگی اجتماعی هستند، به دلیل نبود زیرساخت‌های لازم سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و فقدان سیاست‌گذاری منسجم و هدفمند، باعث به هم ریختن نظم هویتی، شکاف و جعل هویت (بحران هویت)، تغییر نظام فکری و اندیشه‌ای کاربران، مشروعیت‌زدایی از اعتقادات و باورها، رواج الگوهای جدید و متعارض با ارزش‌ها و هنجارهای مسلط (تضعیف اعتقادات، ارزش‌ها و باورهای ملی)، تغییر در پوشش مردم، تغییر در نوع و عادت غذایی، فروپاشی روابط نهادینه اجتماعی (تغییر شیوه و سبک زندگی)، تغییر زبان ملی و تضعیف انسجام و تجانس اجتماعی گردیده و هم‌اکنون به یکی از ابزارهای مهم تهدید امنیت اجتماعی جمهوری اسلامی ایران تبدیل شده‌اند. ادامه این روند تغییر در بنیان‌های اساسی تولید و حفظ نظم و امنیت اجتماعی را نیز به دنبال دارد.

- در طرح پژوهش سعید مجردی (۱۳۹۱) با عنوان «بررسی پیامدهای فرهنگی اجتماعی اینترنت بر امنیت اجتماعی در ایران» در حوزه امنیت اجتماعی مؤلفه‌های مختلفی مانند هویت، مذهب، فرهنگ، سیاست، اقتصاد، جرائم، گروه‌های اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی و ... ارزیابی شده‌اند و مشخص شده در صورت اتخاذ پاره‌ای از تمهیدات، می‌توان اینترنت را که هم‌اکنون در حوزه امنیت اجتماعی به‌عنوان یک تهدید جدی تلقی می‌شود تبدیل به فرصتی برای ارتقاء امنیت اجتماعی نمود.

- مهتاب جعفری (۱۳۹۰) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان؛ «مطالعه اثرات فضای مجازی بر امنیت ملی کشورها در حوزه جغرافیای سیاسی» یافته است که در تدوین راهبرد ملی در زمینه امنیت سیاسی و فرهنگی کشورها با توجه به ظهور فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی می‌توان سه رویکرد را با توجه به سه محور اساسی در سیاست‌گذاری راهبردی در حوزه سیاست و فرهنگ در نظر گرفت که این سه رویکرد شامل: ثبات‌گرایی، تحول‌گرایی و اعتدال‌گرایی است و آن سه محور شامل: خط‌مشی سیاسی - فرهنگی،

تمرکز قدرت سیاسی - فرهنگی، شیوه مدیریت سیاسی - فرهنگی است. در توضیح مطلب فوق باید اضافه کرد که از میان سه رویکرد فوق دو رویکرد یعنی ثبات‌گرایی و تحول‌گرایی دو قطب مقابل هم را تشکیل می‌دهند ولی رویکرد سوم یعنی اعتدال‌گرا، مناسب‌ترین پاسخ راهبردی به چالش‌های فن‌آوری اطلاعاتی و ارتباطی است.

- نتایج پژوهش سخایی، حکیمی و آقایی (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «تدوین راهبرد مدیریت شبکه‌های اجتماعی با رویکرد امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران» نشان می‌دهد موقعیت راهبردی فعلی کشور در مدیریت شبکه‌های اجتماعی در ناحیه تدافعی (تهدید محور و ضعف پایه) قرار گرفته است. راهبردهایی برای خروج از این شرایط و رسیدن به نقطه مطلوب که مهم‌ترین آن عبارت است از ارتقای جمهوری اسلامی ایران به قدرت سایبری در طراز قدرت‌های تأثیرگذار جهانی و برخورداری از ابتکار عمل در طراحی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی، ارائه شده است. این راهبردها با استفاده از کارت امتیاز متوازن در هر یک از ۴ جنبه استراتژیک شامل اقتصاد، مخاطب، داخلی و محتوا مورد بررسی قرار گرفت و مشخص شد، راهبردها بیشتر بایستی در زمینه توجه به مخاطبان که چالش اصلی و عمده فعلی است قرار داشته باشد.

مفاهیم و مبانی نظری تحقیق

فضای مجازی

موسسه بین‌المللی استاندارد^۱ فضای مجازی را با توصیفی متفاوت و با عبارت «محیطی پیچیده که نتیجه تعاملات انسان، نرم‌افزار و سرویس در شبکه اینترنت است» تعریف نموده است (NATO 2012:8-19). به عبارت دیگر، موسسه بین‌المللی استاندارد، فضای مجازی را نتیجه تعاملات انسان با شبکه‌ها و تجهیزات متصل به اینترنت و فاقد موجودیت فیزیکی، می‌داند.

از نظر این تحقیق فضای مجازی، فضایی است فرهنگی، اقتصادی، امنیتی، اجتماعی، سیاسی و... با حضور کاربران با سلیقه‌های متنوع و متعدد در شبکه‌های اطلاعاتی و ارتباطی بر بستر فناوری‌های نوین با تأثیرپذیری و تأثیرگذاری متقابل بر جامعه مخاطب و هدف (دستورالعمل وظایف نیروهای مسلح در فضای مجازی، ۱۳۹۸: ۱). این فضا دارای لایه‌های مختلف از قبیل لایه فیزیکی، لایه منطقی، لایه اطلاعات و لایه کاربران است.

امنیت اجتماعی

اصطلاح امنیت اجتماعی را «باری بوزان» برای اولین بار در کتاب «مردم، دولت‌ها، هراس» به کار برد. امنیت اجتماعی تنها یکی از ابعاد امنیت است. «بوزان» بر این باور است که اجتماعات به مقوله هویت، اهمیت بسیار می‌دهند. وی چنین استدلال می‌کند؛ که مقوله کلیدی اجتماع عبارت است از آن

1. International Organisation for Standardisation (ISO)

دسته عقاید و اعمالی که افراد آن را به‌عنوان اعضای آن جامعه خاص معرفی می‌کنند و باز می‌شناسانند (مرادیان، ۱۳۹۴: ۲۸).

تعریف امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در قالب اطمینان خاطر نسبت به در امان بودن حقوق زندگی فردی و اجتماعی انسان از هرگونه عامل ناامن‌کننده و فراهم بودن احساس آرامش در میان سطوح مختلف اجتماع معرفی شده است (لاهوئی، ۱۳۹۴: ۸۳). ایشان می‌فرمایند: «امنیت اجتماعی این است که مردم در محیط کار و زندگی خود احساس ترس، تهدید و ناامنی نکنند. این مسئله خیلی مهم است. خداوند متعال در مقام منت‌گذاشتن بر قریش می‌فرماید: «فلیعبدوا رب هذا البيت الذی اطعمهم من جوع و آمنهم من خوف»^۱ (قرآن کریم، ۱۰۶: ۴-۳) امنیت دادن را به‌عنوان یکی از دو نعمت مورد تأکید قرار می‌دهد» (بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار اقشار مختلف مردم، ۱۳۷۳/۴/۲۹).

از منظر این تحقیق امنیت اجتماعی عبارت است از؛ مصونیت شهروندان یک جامعه از هرگونه مزاحمت، ترس، تهدید، اضطراب و وضعیتی است که در آن ارزش‌های حیاتی جامعه تهدید نمی‌شود، امنیت اجتماعی دارای ابعاد عینی، ذهنی و نهادی است.

ابعاد امنیت اجتماعی

بعد عینی امنیت اجتماعی

در بعد عینی، امنیت را می‌توان به‌عنوان فراغت از تهدید تعریف کرد (عبدالمحمدی و همکاران، ۱۳۹۵: ۹۸). کمیت ناهنجاری‌ها در اجتماع در این بعد موردبررسی قرار می‌گیرد و وقوع تغییر در هر یک از آن‌ها موجب بروز اختلال در امنیت اجتماعی خواهد شد. رفع بزهکاری دغدغه صاحب‌نظران زیادی بوده و در این راستا کوشش‌هایی نیز انجام پذیرفته است. مهم‌ترین شاخص‌های این بعد عبارت‌اند از:

- نرخ آسیب‌های اجتماعی: نرخ معضلاتی که نتیجه عملکرد نادرست نهادهای فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی بوده و در قانون برای آن‌ها مجازات تعیین نشده است.

- نرخ بزهکاری: نرخ بروز جرائم و بزهکاری در اجتماع بوده که مشخص‌کننده سطح امنیت عینی می‌باشد.

- نرخ آشفته‌گی اجتماعی: مرحله بحرانی وقوع آسیب‌ها و جرائم در اجتماع را گویند که از حد مجاز فراتر رفته و برای ادامه حیات در اجتماع خطرآفرین است.

- توانایی و اراده نهادهای مسئول جهت مقابله با ناامنی: بیانگر جدیت این نهادها در مقابله با تهدید بوده که موجب کاهش احتمال بروز ناامنی می‌شود و به‌این‌ترتیب شرایط تحقق امنیت اجتماعی فراهم می‌گردد.

- هماهنگی نهادهای مسئول جهت مهار آسیب‌ها: با توجه به‌احتمال بروز کج‌روی در عرصه فرهنگ، اقتصاد، اجتماع و... هماهنگی این نهادها منجر به کاهش سطح آسیب شده و در نتیجه بستر شکل‌گیری

۱. پس باید خداوند این خانه را پرستند. همان [خدایی] که در گرسنگی غذایشان داد و از بیم [دشمن] آسوده خاطرشان کرد.

تهدید کاهش پیدا می‌کند.

- امید به آینده: امیدواری نسبت به آینده عنصر مهمی جهت تحقق آرامش در اجتماع بوده به‌طوری‌که این شاخص در بررسی ارتباط میان امنیت و بهره‌کاری قابل‌اعتنا می‌باشد (لاهوئی، ۱۳۹۴: ۴۵-۴۴).
 نقاط تأکید فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) نسبت به بعد عینی امنیت اجتماعی عبارت‌اند از: امنیت محیط زندگی؛ تخلف از مقررات شهری و روستایی؛ خشونت افراد نسبت به یکدیگر؛ تعرض به آبروی مردم؛ خشونت در برابر زنان؛ تعرض به نوامیس؛ فساد سیاسی؛ محیط‌کنش‌های فرهنگی؛ فساد اقتصادی؛ شرارت؛ اعتیاد و قاچاق مواد مخدر؛ فساد اداری، دخالت و تحرکات دشمن خارجی (همان: ۸۶).
 بعد ذهنی امنیت اجتماعی

امنیت در بعد ذهنی بیانگر احساس امنیت است (سخایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۲۴). احساس امنیت به‌عنوان یک پدیده چندبعدی از تجربه افراد در شرایط مختلف ناشی می‌شود. منابع ایجادکننده این احساس برای هر فرد متفاوت از دیگران بوده که در وضعیت‌های گوناگون تجربه می‌شود (همان: ۴۵). احساس امنیت از بعد جامعه‌شناختی، به احساس رهایی انسان از اضطراب، بیم و خطر اطلاق می‌شود (عباسی و همکاران، ۱۳۹۶: ۷). شاخص‌های بعد ذهنی امنیت اجتماعی در دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) نظم اجتماعی، ارزش‌های خانواده، محبت افراد نسبت به یکدیگر؛ تهاجم به ارزش ملی؛ اعتماد عمومی و تعرض به باورها است (همان: ۸۶).

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

اجرای مراحل فراترکیب

۱. انتخاب هدف: در گام اول اجرای فراترکیب نیاز است تا هدف اصلی پژوهش مشخص شود. هدف اصلی این پژوهش همان‌گونه که قبلاً اشاره شده است «شناسایی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های تأثیرپذیری امنیت اجتماعی از فضای مجازی» است.

۲. مشخص کردن سؤالات پژوهش: در این گام، واژه‌های کلیدی و منابع جستجو برای تکمیل سؤالات پژوهش، موارد زیر بررسی و پاسخ داده شد:

- چه چیزی: شناسایی مؤلفه‌های تأثیرپذیری امنیت اجتماعی از فضای مجازی، مورد مطالعه قرار گرفت.
- جامعه مورد مطالعه: پایگاه‌های اطلاعاتی؛ ایران‌داک، نورمگز، جهاد دانشگاهی، پرتال جامع علوم انسانی، «ساینس دایرکت».
- در منابع داخلی بازه زمانی از سال ۱۳۷۵ الی ۱۳۹۹ و در منابع خارجی از سال ۱۹۹۰ الی ۲۰۲۰ می‌باشد.
- چگونگی روش: با روش تحلیل اسناد داده، داده‌های کیفی تحلیل شدند.

- واژه‌های کلیدی: برخی از مهم‌ترین واژگان کلیدی مورداستفاده در جستجو شامل جدول (۲) هستند.

جدول (۲): کلیدواژه‌های مورداستفاده در جستجوی منابع

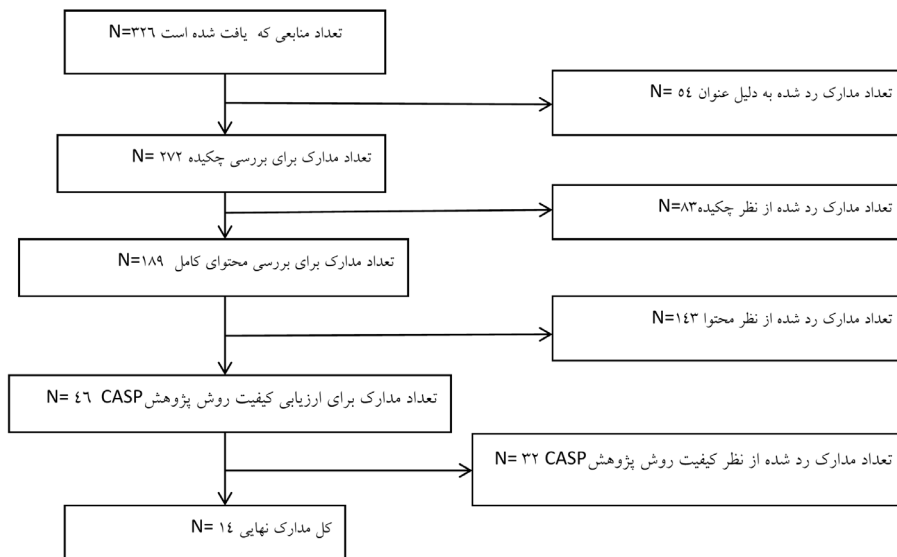
ردیف	واژگان کلیدی فارسی	واژگان کلیدی انگلیسی
۱	فضای سایبر	Cyberspace
۲	امنیت اجتماعی	Social security
۳	مؤلفه‌های امنیت اجتماعی	Social Security Components

۳. بررسی و جستجوی انتخابی مقالات و منابع مرتبط: در آغاز فرایند جستجو تناسب منابع دریافتی باهدف پژوهش مشخص می‌شود. به این منظور، مجموعه مطالعات منتخب در چندین مرحله بازبینی و در هر مرحله بازبینی، منابع بر اساس عوامل مختلفی ازجمله میزان ارتباط با موضوع تحقیق و متغیرهای تحقیق بررسی شدند و مواردی که دارای میزان ارتباط کمتری بودند از فرایند فراترکیب در مراحل مختلف کنار گذاشته شدند.

۴. استخراج مفاهیم و کدهای مرتبط با موضوع پژوهش: در تمامی مراحل فراترکیب، پژوهشگر به‌طور پیوسته منابع منتخب و نهایی شده را به‌منظور دستیابی به یافته‌های درون محتوایی مجزایی که در آنها مطالعات اولیه و اصلی انجام می‌شود، چندین بار مرور می‌کند. در این مرحله محتوای منابع و مقالات استخراج‌شده به‌طور دقیق بررسی شد و کدهایی که ارتباط با واژه‌های کلیدی داشتند، انتخاب و بر اساس آنها مفاهیم و مقوله‌ها شکل گرفت. در روند روش فراترکیب برای جستجوی منابع تعداد ۳۲۶ منبع گردآوری شد که پس از بررسی چکیده‌ها، بررسی محتوا و در نهایت سنجش ارتباط مستقیم باهدف تحقیق تعداد ۱۴ مورد تأیید قرار گرفت.

در این مرحله کیفیت مقاله‌های بازبینی شده ارزیابی شد و هدف از این مرحله حذف مقاله‌ها و منابعی است که به یافته‌های آنها اعتمادی نیست. ابزاری که به‌طورمعمول برای ارزیابی کیفی مطالعات اولیه پژوهش استفاده می‌شود، «برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی»^۱ است که با طرح ده پرسش به پژوهشگر کمک می‌کند تا دقت، اعتبار و اهمیت مطالعات کیفی پژوهش را مشخص کند. بر اساس مقیاس ۵۰ امتیازی برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی هر مدرک که امتیاز پایین‌تر از خوب (پایین‌تر از ۳۰) کسب کند، حذف می‌شود. بر این اساس در این پژوهش تنها مطالعات با امتیاز عالی و بسیار خوب (مدارک با امتیاز بالاتر از ۳۰) انتخاب و سایر مطالعات از بررسی بیشتر حذف شده‌اند.

1. Critical Appraisal Skills Program: CASP

شکل (۲): الگوریتم بررسی منابع

جدول (۳): نمونه جدول برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی برای ارزیابی کیفی هر یک منابع تحقیق

ابعاد CASP	ضعیف (۱-۰)	متوسط (۱۱-۲۰)	خوب (۲۰-۳۰)	خیلی خوب (۳۰-۴۰)	عالی (۴۰-۵۰)
اهداف پژوهش					
منطق روش					
طرح پژوهش					
روش نمونه‌برداری					
جمع‌آوری داده‌ها					
انعکاس‌پذیری					
ملاحظات اخلاقی					
دقت تجزیه و تحلیل داده‌ها					
بیان واضح و روشن یافته‌ها					
ارزش پژوهش					

پس از شناسایی مدارک مناسب بر پایه برنامه مهارت ارزیابی حیاتی، پالایش آثار و انتخاب نمونه‌های مناسب بر اساس الگوریتم زیر انجام شده است.

۵. استخراج مقوله‌ها (ترکیب یافته‌های کیفی): باهدف ایجاد تفسیر یکپارچه و جدید از مقوله‌ها پس از شناخت مفاهیم، طبقه‌بندی آن‌ها در قالبی مناسب برای ارائه بهترین توصیف انجام شد؛ که به شرح جدول (۴) است.

جدول (۴): استخراج اطلاعات منابع مختلف درباره مؤلفه‌ها و شاخص‌های امنیت اجتماعی

ردیف	منبع	ابعاد و مؤلفه	شاخص
۱	تأملی نظری در امنیت اجتماعی با تأکید بر گونه‌های امنیت (نوید نیا، ۱۳۸۵: ۳۰)	نظم اجتماعی	
		امنیت فکری	آزادی بیان عقاید نوآورانه و خلاق
۲	مبانی نظری و راهبردی مدیریت ارتقاء امنیت اجتماعی و فرهنگی در تهران (صالحی امیری و نادری، ۱۳۹۰: ۵۹-۵۸)	حفظ نیروی تولید	حمایت از منابع طبیعی
		صیانت از روابط تولید	کیفیت به‌کارگیری فناوری
۳	درآمدی بر امنیت اجتماعی (نویدینیا، ۱۳۸۲: ۸۰-۷۹)	امنیت فرهنگی	امنیت مالی و اقتصادی
		امنیت سیاسی	امنیت حقوقی و قضایی
۴	امنیت اجتماعی (نویدینیا، ۱۳۸۸: ۴۰)	مذهب	فرهنگ
		زبان	عرف ملی
۵	Agents in search of a Actor: societal ecurity for the Palestīnians and Turkish Kurds (Watson, 2005: 4)	زبان	فرهنگ
		رسوم	هویت ملی
۶	Assessment of societal security in recent past and today (Mitar, 1996: 7)	جمعیت	اطلاعات
		فناوری	سازمان

۷	امنیت اجتماعی در جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) (لامعونی، ۱۳۹۴: ۸۳)		مؤلفه عینی	فساد سیاسی	خشونت افراد
				تعرض به نولمیس	تخلف از مقررات شهری و روستایی
				شرارت	فساد اداری
				امنیت محیط زندگی	اعتیاد و قاچاق مواد مخدر
			مؤلفه ذهنی	نظم اجتماعی	خشونت در برابر زنان
				ارزش‌های خانواده	دخالته و تحرکات دشمن خارجی
			مؤلفه نهادی	فرهنگی و آموزشی	اعتماد عمومی
				نیروی انتظامی	تهاجم به ارزش ملی
					دستگاه قضائی
					بیمه‌گر سازمان بهزیستی
۸	تحلیل اجتماعی در فضای کنش (چلی، ۱۳۸۵: ۱۶۲-۱۵۶)		نظم اجتماعی		
۹	امنیت اجتماعی (نوبدینیا، ۱۳۸۸: ۸۷-۸۳)		آسودگی و تحقق آسایش در گونه‌های مختلف اجماع		
۱۰	آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی) (صدیق سروستانی، ۱۳۸۹: ۱۱۶)		نظم اجتماعی سرمایه اجتماعی		
۱۱	امنیت اجتماعی شده: رویکرد اسلامی (افتخاری، ۱۳۹۲: ۵۵۶-۵۴۳)		محیط فردی (توصیه به تربیت اسلامی)		
			محیط اجتماعی (توصیه به امر به معروف و نهی از منکر)		
			محیط سیاسی (توصیه به دین‌مدار کردن محیط سیاسی)		
	عقل	قلب	نفس	عقل جمعی	منافع مشترک
	سنن			منابع سخت قدرت	منابع نرم قدرت

۱۲	درآمدی نظری بر امنیت جامعه‌ای (مفاهیم، مؤلفه‌ها و نظریه‌ها) (نصری، ۱۳۹۱: ۲۰۱)	فقر	اعتیاد	فساد	سانسور	هویت خواهی
		بن‌اعتمادی	تبعض	خشونت	فحشاء	جنایت سازمان‌یافته
		کیفیت اوقات فراغت	یکپارچگی اجتماعی و عدم تعارض بین قومیت‌ها			
		امید به زندگی	تعداد مهاجرت به خارج از کشور نسبت به جمعیت			
		نرخ باسودای	تعداد پناهندگان بیگانه در داخل کشور			
		باور به عقاید دینی	احساس تبعیض و محرومیت			
		تقید به اخلاق دینی	تعداد سازمان‌های مردم‌نهاد			
		تقید به احکام دینی	درصد جمعیت حاشیه‌نشین			
۱۳	شاخص‌های راهبردی امنیت در ج.ا.ا (گروه پژوهشی جامعه و امنیت، ۱۳۹۱: ۲۳۷-۲۳۶)	امنیت خردفرهنگ‌ها	نسبت هزینه‌های سلامت به GDP			
		متوسط سن ازدواج	احساس امنیت نسبت به دوران بازنشستگی			
		شاخص توسعه جنسیتی	متوسط سال‌های تحصیل			
		تعداد طلاق به ازدواج	احساس هویت و وابستگی ایرانی			
		احساس هویت اسلامی	میزان تعارض دینی و مذهبی			
		تعداد معنادان به جمعیت	میزان رعایت حق مالکیت معنوی			
		میزان فحشاء به جمعیت				
		کلاهبرداری و تقلب	کاهش اتلاف زمان و ایجاد مشاغل جدید			
		ریاخواری	سرقت	رانت‌خواری	مؤلفه مالی	
		بیکاری	تجارت الکترونیک			
		فرار و فریب دختران	مواد مخدر	باند‌های مافیایی	مؤلفه جانی	
		خوشونت و پرخاشگری	مزا‌محمت برای نوامیس	اقدامات مسلحانه و قهر آمیز داخلی		
		اسوه سازی از شخصیت	هتاک و فحاشی	باورهای دینی	روسیگری	
		تعامل فرهنگ‌ها با بستر آزاد	هویت اسلامی	نظارت فرهنگی	تهاجم فرهنگی	
		دست‌رسی به اطلاعات مفید و فرهنگی	تغییر در اوقات فراغت	اطلاع‌رسانی	ارزش‌های اخلاقی	
		تعامل جدید بدون واسطه میان افراد، انواع اجتماعات و گروه‌های مختلف	ایجاد هنجارهای مفید در جامعه	بهبود فرهنگ شهروندی		
		دست‌رسی به اطلاعات سریع و توسعه علمی	فرهنگ‌سازی و آموزش			
		فعالیت‌های ممنوعه سیاسی	فساد اداری	تبعض و بی‌عدالتی	ملی‌گرایی	
		شکل‌دهی تجمعات غیر قابل کنترل	اعتیاد و قرص‌های روان گردان			

۶. کنترل کیفیت

برای کنترل کیفیت ابعاد و مؤلفه‌های امنیت اجتماعی که از فضای مجازی تأثیرپذیر هستند

از ضریب کاپا استفاده شد. به این طریق که شخص دیگری از خبرگان در این حوزه اقدام به طبقه‌بندی کدها در این مفاهیم نمود و سپس مفاهیم ارائه‌شده توسط پژوهشگر (دو مفهوم اصلی - ابعاد امنیت اجتماعی) با مؤلفه‌های ارائه‌شده توسط این فرد مقایسه شد. در نهایت با توجه به مفاهیم ایجادشده مشابه و متفاوت، شاخص کاپا محاسبه‌شده است همان‌طور که در جدول (۵) مشاهده، می‌گردد پژوهشگر ۲ مفهوم و خبره دیگر ۳ مفهوم ایجاد کرده‌اند که از این تعداد ۲ مفهوم مشترک هستند و مقدار ضریب برابر با $۰/۶۱۴۲$ محاسبه شد که برابر جدول (۶) در سطح توافق معتبر قرارگرفته است.

جدول (۵): پایایی روش فراترکیب

		نظر محقق		
		بله	خیر	مجموع
نظر خبره	بله	$A=۲$	$B=۱$	۳
	خیر	$C=۰$	$D=۰$	۰
	مجموع	۲	۱	$N=۳$

$$\text{توافقات مشاهده شده} = \frac{A + D}{N} = ۰/۷$$

$$\text{توافقات شانسی} = \frac{A + B}{N} * \frac{A + C}{N} * \frac{B + D}{N} = ۰/۲۲۲۲$$

$$K = \frac{\text{توافقات شانسی} - \text{توافقات مشاهده شده}}{۱ - \text{توافقات شانسی}} = ۰/۶۱۴۲$$

جدول (۶): وضعیت شاخص کاپا

مقدار عددی شاخص کاپا	وضعیت توافق
کمتر از ۰	ضعیف
$۰-۰/۲$	بی‌اهمیت
$۰/۲۱-۰/۴$	متوسط
$۰/۴۱-۰/۶$	مناسب

معتبر	۰/۸-۰/۶۱
عالی	۰/۸۱-۱

۷. ارائه یافته‌ها

پس از مطالعه منابع، مبتنی بر مبانی نظری تحقیق، با ترکیبی از منابع علمی و اعتبار یابی از طریق ضریب کاپا؛ ابعاد و مؤلفه‌های و امنیت اجتماعی تأثیرپذیر از فضای مجازی بر به شرح جدول (۷) ارائه می‌گردد.

جدول (۷): یافته‌های پژوهش درباره مؤلفه‌های تأثیرپذیر امنیت اجتماعی از فضای مجازی

ردیف	بعد	مؤلفه			
۱	عینی (رفتاری)	توسعه انسانی		مهندسی اجتماعی	
		کیفیت زندگی		خشونت اجتماعی	
		رفاه اجتماعی		کلاهبرداری اینترنتی	
		مشارکت اجتماعی		حملات اینترنتی و سایبری به بانک‌ها	
		هدایت و شکل‌دهی به تجمعات و اعتراضات		خریدوفروش سلاح غیرمجاز از طریق فضای مجازی	
۲	(شناختی) ذهنی	باورهای دینی		سرمایه اجتماعی	
		نارضایتی عمومی		رضایت از زندگی	
		همبستگی اجتماعی		امید به آینده	
		ارزش‌های اجتماعی		احساس محرومیت نسبی	

اولویت‌بندی مؤلفه‌ها با روش (AHP)

برای اولویت‌بندی مؤلفه‌های امنیت اجتماعی به روش فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی ابتدا این مؤلفه‌ها با توجه به روش (AHP) به صورت ماتریس مقایسات زوجی تنظیم شد. سپس پرسشنامه مقایسه زوجی، مؤلفه‌ها برای مقایسه به نخبگان، پژوهشگران و مدیران ارشد اجرایی در حوزه فضای مجازی و امنیت اجتماعی ارائه گردید.

۱. ادغام پرسشنامه‌ها

در روش تحلیل سلسله مراتبی زمانی که نیاز است تصمیم‌گیری گروهی باشد (چند خبره)، بایستی تمام پرسشنامه‌های AHP را ادغام و به یک پرسشنامه تبدیل شود. «اکزل» و «ساعتی» استفاده از میانگین هندسی را بهترین روش برای ترکیب مقایسات زوجی معرفی کرده‌اند (اکزل و ساعتی، ۱۹۸۳). برای ادغام بایستی تمام سلول‌های جدول مقایسات زوجی که هر کدام متناظر با یک سؤال هستند را با میانگین هندسی ادغام کنید؛ بنابراین برای اینکه پرسشنامه را در نرم‌افزار Expert Choice وارد شود باید ۲۰ پرسشنامه را تبدیل به یک پرسشنامه گردد. پرسشنامه‌ها با استفاده از روش میانگین هندسی (G) با استفاده از نرم‌افزار اکسل با توجه به فرمول زیر ادغام شده‌اند.

$$G = \sqrt[n]{a_1 \times a_2 \times a_3 \cdots a_n}$$

بر اساس این فرمول کافی است مراحل زیر طی شود:

۱. همه مقادیر در هم ضرب شوند.

۲. ریشه nام حاصل ضرب محاسبه شود.

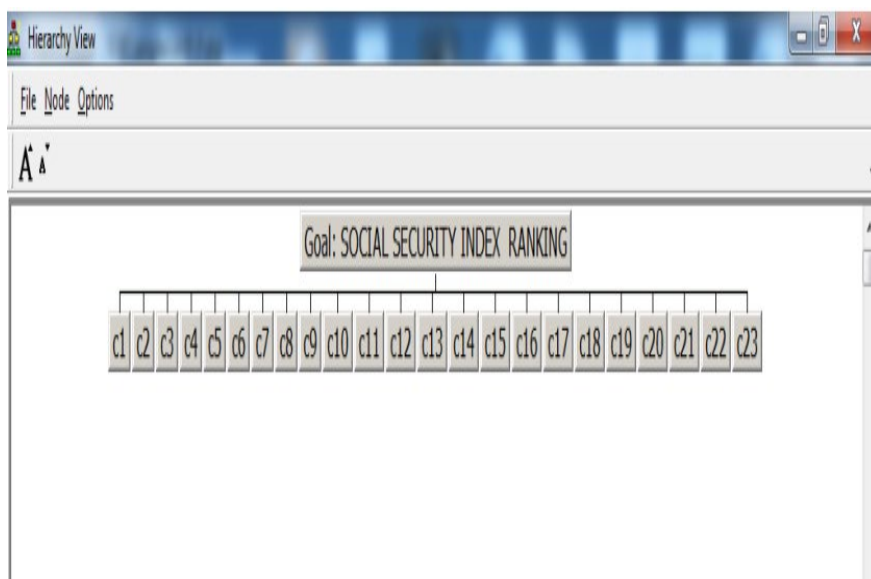
برای تسریع در محاسبات از روش میانگین هندسی در نرم‌افزار اکسل (تابع GEOMEAN) میانگین هندسی پرسشنامه‌ها محاسبه گردید که به صورت شکل (۳) می‌باشد (اعداد منفی به رنگ قرمز است).

Factor	c1	c2	c3	c4	c5	c6	c7	c8	c9	c10	c11	c12	c13	c14	c15	c16	c17	c18	c19	c20	c21	c22	c23
c1	1.0000	2.9867	3.1457	1.5849	1.5963	1.4761	1.0089	3.6959	4.7050	4.1439	1.4959	3.1797	2.0176	1.8195	1.5968	1.2280	1.5709	4.4324	3.6793	1.5846	1.5100	7.6923	9.0909
c2		1.0000	2.7877	1.5541	1.2532	1.1811	1.4337	3.6511	5.3209	4.2857	1.1330	1.8451	1.1328	1.0738	2.5785	3.5540	2.1845	4.0866	3.4679	1.6177	1.5843	8.1328	8.5985
c3			1.0000	1.3957	1.1302	1.0178	1.3013	1.1236	1.0692	1.5914	1.1901	1.2043	1.0448	1.0966	1.7140	1.5661	1.4476	2.0648	1.2369	1.5011	1.4761	8.1328	8.5985
c4				1.00	1.3567	1.3691	1.3833	1.0513	1.1355	1.9265	1.6229	1.8541	1.1469	1.3510	2.9961	2.7162	1.9512	2.4053	1.3625	3.3647	3.0876	8.5985	8.5985
c5					1.0000	1.0742	1.3636	1.2589	1.1871	1.3806	1.1863	1.4911	1.5836	1.4956	1.3839	1.0922	1.3789	1.6108	1.0761	3.0958	3.4031	7.3215	6.6952
c6						1.0000	1.3646	1.3381	1.1380	2.5632	1.2279	1.5403	1.1517	1.6027	1.9520	2.1814	2.5774	2.3460	1.9250	2.9927	3.0263	8.5985	8.5985
c7							1.0000	1.8640	1.4990	1.3845	2.6612	2.7374	3.2978	3.7228	1.4899	1.5715	1.0766	1.3092	1.2252	3.1318	3.1817	8.5985	8.5985
c8								1.0000	1.5139	2.8779	1.7707	1.8749	1.1286	1.2759	3.1335	2.2533	3.3254	3.8502	2.6105	2.6690	2.7153	7.5046	8.5985
c9									1.0000	2.5443	1.7278	1.5220	1.3850	1.2822	2.6048	1.6186	3.3325	2.1720	2.2844	3.7304	3.0000	7.3215	6.2756
c10										1.0000	1.3308	1.2404	2.4865	2.2325	1.3862	2.3328	1.3004	1.9896	1.6761	3.9707	4.0701	7.5046	7.5046
c11											1.0000	1.0679	1.8662	1.7331	4.3934	1.4987	3.5273	3.1450	1.5907	1.3879	1.6478	7.3215	7.3215
c12												1.0000	1.7272	1.8015	1.5397	1.6566	4.3113	2.9487	1.5015	1.6223	1.5026	3.6464	1.2599
c13													1.0000	1.3639	2.8861	2.9214	2.8506	2.5359	2.4058	2.6094	2.0275	2.2971	2.2971
c14														1.0000	3.4599	3.0556	2.8222	2.5419	2.4296	2.4026	2.4131	7.3215	7.3215
c15															1.0000	2.2860	1.8548	2.3603	2.2837	3.9186	2.8629	7.5046	7.5046
c16																1.0000	2.6916	1.1736	1.2274	3.7892	2.1691	6.2756	6.2756
c17																	1.0000	1.9714	1.7804	3.8495	3.4490	6.6952	6.6952
c18																		1.0000	1.1305	2.9728	2.4352	6.6952	8.1328
c19																			1.0000	3.9298	2.7989	6.6952	6.6952
c20																				1.0000	2.4009	6.2756	6.2756
c21																					1.0000	3.3241	2.6384
c22																						1.00	2.30
c23																							1.00

شکل (۳): ماتریس ادغام پرسشنامه‌های مقایسات زوجی از طریق میانگین هندسی

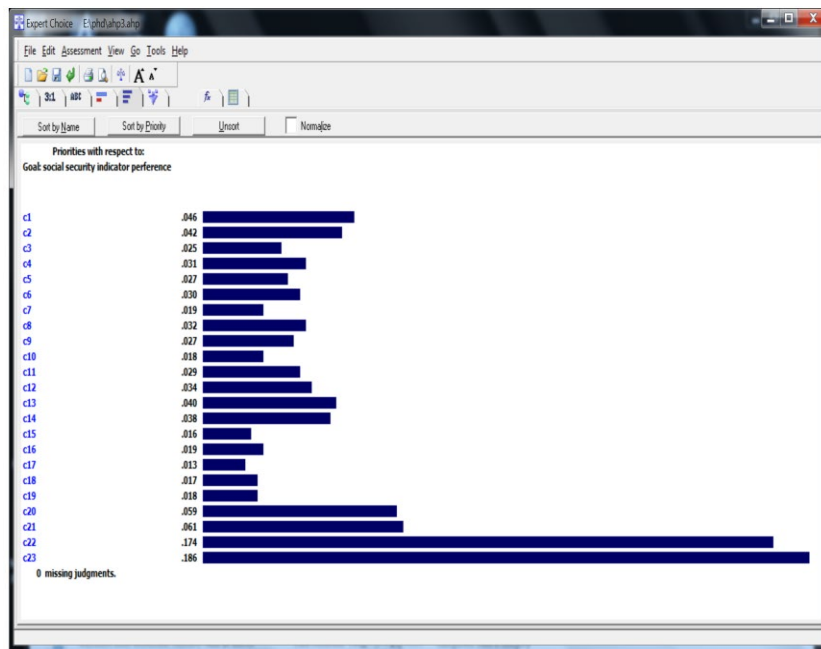
۲. تعیین اولویت مؤلفه‌های امنیت اجتماعی

برای تعیین اولویت مؤلفه‌های امنیت اجتماعی از Expert Choice استفاده شده است که دیاگرام مقایسات زوجی در نرم‌افزار Expert Choice (مؤلفه‌های C1 تا C23) برابر شکل (۴) است.

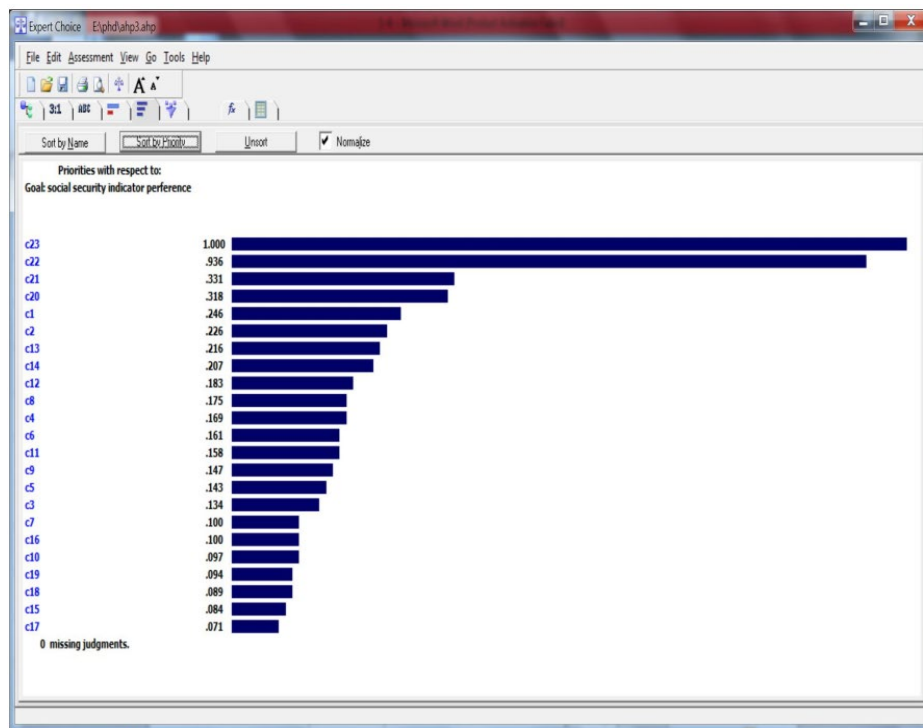

شکل (۴): دیاگرام مقایسات زوجی تحقیق

اولویت‌بندی مؤلفه‌های امنیت اجتماعی با رویکرد تأثیرپذیری از فضای مجازی، از نظر خبرگان تحقیق، طبق تصویر خروجی نرم‌افزار Expert Choice در شکل‌های (۵)، (۶) و جدول (۸) مشاهده می‌شود.

شکل (۵): خروجی اولویت‌بندی مؤلفه‌های امنیت اجتماعی در نرم‌افزار Expert Choice بر حسب وزن

شکل (۶): خروجی اولویت‌بندی مؤلفه‌های امنیت اجتماعی در نرم‌افزار Expert Choice نرمالایز شده

جدول (۶): اولویت‌بندی مؤلفه‌های امنیت اجتماعی در نرم‌افزار Expert Choice

اولویت	عنوان مؤلفه	ضریب اولویت	نرمالایز		بعد
			عینی	ذهنی	
۱	باورهای دینی	.۱۸۶	۱,۰۰۰	*	
۲	سرمایه اجتماعی	.۱۷۴	.۹۳۶	*	
۳	سبک زندگی	.۶۱	.۳۳۱	*	
۴	احساس محرومیت نسبی	.۵۹	.۳۱۸	*	
۵	ارزش‌های اجتماعی	.۰۰۴۳۴	.۲۴۶	*	
۶	نارضایتی عمومی	.۰۰۳۹۷	.۲۲۶	*	
۷	هدایت و شکل‌دهی تجمعات و اعتراضات	.۰۰۳۷۸	.۲۱۶	*	

اولویت	عنوان مؤلفه	ضریب اولویت	نرمالیز	بعد	
				عینی	ذهنی
۸	همبستگی اجتماعی	۰,۰۳۶۰	۰,۲۰۷	*	*
۹	رضایت از زندگی	۰,۰۳۴۴	۰,۱۸۳	*	*
۱۰	امید به زندگی	۰,۰۳۳۷	۰,۱۷۵	*	*
۱۱	مهندسی اجتماعی	۰,۰۲۸۱	۰,۱۶۹	*	*
۱۲	کلاهبرداری اینترنتی	۰,۰۲۸۱	۰,۱۶۱	*	*
۱۳	مشارکت‌های اجتماعی	۰,۰۲۷۶	۰,۱۵۷	*	*
۱۴	عدالت اجتماعی	۰,۰۲۷۱	۰,۱۴۷	*	*
۱۵	سایت یا کانال‌های خانه‌های فساد مجازی	۰,۰۲۵۰	۰,۱۴۳	*	*
۱۶	خرید و فروش مواد مخدر از طریق فضای مجازی	۰,۰۲۲۵	۰,۱۳۴	*	*
۱۷	حملات اینترنتی و سایبری به بانک‌ها	۰,۰۱۷۷	۰,۱۰۰	*	*
۱۸	خرید و فروش سلاح و مهمات غیرمجاز در فضای مجازی	۰,۰۱۷۷	۰,۱۰۰	*	*
۱۹	خشونت اجتماعی	۰,۰۱۶۹	۰,۰۹۷	*	*
۲۰	رفاه اجتماعی	۰,۰۱۶۸	۰,۰۹۴	*	*
۲۱	توسعه انسانی	۰,۰۱۶۰	۰,۰۸۹	*	*
۲۲	فروش اقلام مسروقه از طریق فضای مجازی	۰,۰۱۵۰	۰,۰۸۴	*	*
۲۳	کیفیت زندگی	۰,۰۱۱۹	۰,۰۷۱	*	*

همان‌طور که در جدول (۶) مشاهده می‌شود، مؤلفه‌های «باورهای دینی» و «سرمایه اجتماعی» و «سبک زندگی» از بعد ذهنی امنیت اجتماعی به ترتیب بیشترین اهمیت و بالاترین اولویت و تأثیرپذیری را از فضای مجازی در میان سایر مؤلفه‌ها دارند؛ و مؤلفه‌های «هدایت و شکل‌دهی تجمعات و اعتراضات» و «مهندسی اجتماعی» از بعد عینی امنیت اجتماعی به ترتیب در اولویت‌های هفتم و یازدهم قرار دارند. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

امنیت اجتماعی مفهومی است که دارای دو بعد ذهنی و عینی است. از بعد عینی، امنیت اجتماعی به معنای ایجاد شرایط و موقعیت این برای افراد جامعه است و از بعد ذهنی، امنیت به معنای احساس امنیت است. بر این اساس امنیت، ارتباط مستقیمی با ذهنیت و ادراک مردم دارد. اگر مردم جامعه‌ای احساس کنند پدیده امنیت کم‌رنگ شده یا کاهش یافته، ممکن است در مرحله اول آن را فقط به عنوان

یک واقعیت ذهنی تلقی کنند، اما در مرحله بعد و به نحو ناخودآگاه به عنوان پدیده‌ای بیرونی تجلی خواهد یافت؛ در واقع، نداشتن یا ضعیف دانستن امنیت، در وهله اول، تحت عنوان یک احساس تلقی شده اما در مرحله حادث‌تر به صورت یک واقعیت یا پدیده اجتماعی بروز می‌کند که در این مرحله به یک معضل و آسیب اجتماعی تبدیل می‌شود. هدف این پژوهش شناسایی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های تأثیرپذیر امنیت اجتماعی از فضای مجازی است.

فضای مجازی می‌تواند در دو بعد عینی، ذهنی سطح امنیت اجتماعی را در جامعه افزایش داده و یا کاهش دهد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد مؤلفه‌های «باورهای دینی» و «سرمایه اجتماعی» و «سبک زندگی» از بعد ذهنی امنیت اجتماعی به ترتیب بیشترین اهمیت و بالاترین اولویت و تأثیرپذیری را از فضای مجازی در میان سایر مؤلفه‌ها دارند؛ و مؤلفه‌های «هدایت و شکل‌دهی تجمعات و اعتراضات» و «مهندسی اجتماعی» از بعد عینی امنیت اجتماعی به ترتیب در اولویت‌های هفتم و یازدهم قرار دارند. اهمیت موضوع شناختی و ایجاد تصویر ذهنی و درک کاربران به عنوان کارکرد ذاتی فضای مجازی که صرفاً از طریق این فضا ناشی می‌شود بیشترین تأثیر را بر امنیت اجتماعی دارد. کارکرد اصلی فضای مجازی بر ذهن افراد جامعه به عنوان مرجع امنیت اجتماعی است و ذهن منشأ آگاهی و شناخت می‌باشد. ذهنیت عاملی اثرگذار بر عینیت است و به عبارت دیگر افکار عاملی تأثیرگذار بر نحوه رفتار می‌باشند. در فضای مجازی نیز همانند ساحت‌های دیگر زیست انسانی که باید انسان و جامعه را از تعرض دشمن بیرونی و درونی حفظ نمود، نیازمند ساخت درونی متکی بر عناصر کلیدی فرهنگ اسلامی-ایرانی است؛ بنابراین به منظور افزایش تأثیر فضای مجازی در راستای تقویت و افزایش سطح امنیت اجتماعی، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- ۱- صیانت از کرامت انسانی و ترویج اخلاق‌گرایی در فضای مجازی.
- ۲- ایجاد و ساماندهی پلتفرم داخلی، خدمات پایه شبکه ملی اطلاعات، «شبکه تحویل محتوا»^۱ و سرورهای موردنیاز کاربران برای تولید و مدیریت محتوا.
- ۳- توسعه و تعمیق سواد فضای مجازی (سواد دیجیتال)^۲.
- ۴- فرصت‌نگری به فضای مجازی به عنوان بستری برای همگرایی، همکاری، اعتمادسازی، تقویت سرمایه اجتماعی و مشارکت در سطوح مختلف مردمی و حاکمیتی.
- ۵- ملی سازی فضای مجازی یعنی ساخت این فضای بر اساس الگوی ارزش‌های اسلامی-ایرانی.
- ۶- بهینه‌سازی زیرساخت‌ها و محتوا سازی در فضای مجازی، خروج از انفعال و حضور فعال و تأثیرگذار و تولید محتوای اسلامی متقن و جذاب در راستای تقویت و تحکیم امنیت اجتماعی.

1. Content Delivery Network (CDN)

2. digital literacy

- ۷- سامان‌دهی، یکپارچگی و تمرکز در مدیریت و تصمیم‌گیری درباره فضای مجازی در کشور و ایجاد هماهنگی میان نهادها و مجریان و «پرهیز از موازی‌کاری و تعارض» در این حوزه.
- ۸- انجام تحقیقات عمیق درباره تأثیر فضای مجازی بر امنیت اجتماعی مانند مدل‌سازی ریاضی و شبیه‌سازی برای سنجش میزان تأثیر فضای مجازی بر امنیت اجتماعی.

منابع:

- افتخاری، اصغر. (۱۳۹۲). «امنیت اجتماعی شده، رویکرد اسلامی»، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- سخائی، ایوب؛ نیازی، محسن؛ رضایی، حسین و حسینی زاده آرائی، سعید. (۱۳۹۶). «فرا تحلیل مطالعات رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی»، پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، دوره ۱۰، شماره ۳۷.
- عباسی، الهام؛ سعادت، موسی؛ صمدزاده، حسن و عشایری، طاهار. (۱۳۹۶). «تبیین جامعه‌شناختی رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان شهر تبریز»، پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، دوره ۱۰، شماره ۳۸.
- جان‌پرور، محسن و حیدری موصول، طهمورث. (۱۳۹۱). «آسیب‌شناسی فضای سایبر بر امنیت اجتماعی». فصلنامه نظم و امنیت اجتماعی، دوره ۴، شماره ۳.
- جعفری، مهتاب. (۱۳۹۰). «مطالعه اثرات فضای مجازی بر امنیت ملی کشورها در حوزه جغرافیای سیاسی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار.
- حسن بیگی، ابراهیم؛ مطهر نیا، مهدی و رزم‌خواه محمدرضا. (۱۳۸۴). «بررسی تأثیرات فناوری نوین (فناوری اطلاعات و ارتباطات) بر امنیت ملی»، پروژه تحقیقاتی دانشگاه عالی دفاع ملی.
- حسینی، سید حسن. (۱۳۸۴). «تحلیل جامعه‌شناختی رابطه اینترنت و اعتیاد به مواد مخدر»، فصلنامه ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات. سال اول. شماره ۲-۳.
- خلیلی پور رکن‌آبادی، علی و نورعلی‌وند، یاسر. (۱۳۹۱). «تهدیدات سایبری و تأثیر آن بر امنیت ملی»، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال پانزدهم، شماره دوم.
- خواجه موگهی، ناهید و عباسوند، مریم. (۱۳۸۹). «بررسی متغیرهای شخصیتی پیش‌بینی‌کننده اعتیاد به اینترنت»، مجله علمی پزشکی، دوره ۹، شماره ۴.
- رضاییان، علی. (۱۳۹۳). «تجزیه و تحلیل و طراحی سیستم»، تهران: سمت، چاپ هجدهم.
- زورق، محمدحسن. (۱۳۸۶). «ارتباطات و آگاهی (مفاهیم، مبانی و روش‌ها)»، تهران: انتشارات دانشکده صدا و سیما، جلد اول.
- زین آبادی، مرتضی. (۱۳۸۷). «سلامت روانی اجتماعی. مجموعه مقالات چالش‌های اجتماعی»، ایران. تهران: انتشارات پژوهشکده تحقیقات استراتژیک گروه پژوهش‌های فرهنگی و اجتماعی.
- ستاد کل نیروهای مسلح. (۱۳۹۸). «دستورالعمل وظایف نیروهای مسلح در فضای مجازی»، دفتر فضای مجازی ستاد کل نیروهای مسلح.
- سخائی، محمدعلی؛ حکیمی، علی‌محمد و آقایی، محسن (۱۳۹۴). «تدوین راهبرد مدیریت شبکه‌های اجتماعی با رویکرد امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه امنیت ملی، دوره ۱۱، شماره ۳۸، ۱۳۸-۹۵.
- سمیعانی محمد و حاجی محمدجوادخشکه، حمیدرضا. (۱۳۹۴). «تبیین فرصت‌ها، چالش‌ها و کارکردهای فضای مجازی در ساحت تربیت سیاسی و اجتماعی»، فصلنامه بصیرت و تربیت اسلامی، دوره ۱۲.

- صالح نیا، علی و بختیاری، حسین. (۱۳۹۷) «اولویت‌بندی تهدیدات امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران با روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP)»، فصلنامه مطالعات راهبردی و سیاست‌گذاری عمومی مرکز بررسی‌های استراتژیک، دوره ۸، شماره ۲۷.
- صالحی امیری، سید رضا و افشاری نادری، افسر. (۱۳۹۰). «مبانی نظری و راهبردی مدیریت ارتقاء امنیت اجتماعی و فرهنگی در تهران»، فصلنامه راهبرد، سال بیستم، شماره ۵۹.
- صدیق سروسنایی، رحمت‌ا. (۱۳۸۹). «آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی)»، تهران: انتشارات سمت.
- عباس زاده، مهدی. (۱۳۹۷). «یادداشتی از آکران فیلم «سوءتفاهم»، سی‌وششمین جشنواره جهانی فیلم فجر.
- عبدالمحمدی، امیر؛ نوابخش، مهرداد؛ حقیقتیان، منصور و رضوی، محمد. (۱۳۹۵). «بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی با تأکید بر ابعاد دین‌داری (مورد مطالعه: شهروندان ۱۸ سال به بالای شهر تهران)»، پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، دوره ۹، شماره ۳۶.
- قدسی، امیر. (۱۳۹۲). «تأثیر فضای مجازی بر امنیت ملی ج.ا.ایران و ارائه راهبرد (با تأکید بر ایفای نقش سرمایه اجتماعی)»، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال یازدهم، شماره ۴۴.
- گروه پژوهشی جامعه و امنیت. (۱۳۹۱). «شاخصهای راهبردی امنیت در ج.ا.ایران»، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- لاهوتی، محمدحسین. (۱۳۹۴). «امنیت اجتماعی در جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه امام صادق، دانشکده معارف اسلامی و علوم سیاسی.
- ماندل، رابرت. (۱۳۷۷). «چهره متغیر امنیت ملی»، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- مجردی، سعید و پناه دفتی، فاطمه. (۱۳۹۱). «بررسی پیامدهای فرهنگی اجتماعی اینترنت بر امنیت اجتماعی در ایران»، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- مرادیان، محسن. (۱۳۹۰). «مدل‌سازی ریاضی برای سنجش امنیت خارجی: مطالعه موردی: جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه ژئوپلیتیک، سال هفتم، شماره اول.
- نصری، قدیر. (۱۳۹۱). «درآمدی نظری بر امنیت جامعه‌ای (مفاهیم، مؤلفه‌ها و نظریه‌ها)»، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- نویدنیا، منیژه. (۱۳۸۲). «درآمدی بر امنیت اجتماعی»، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال ششم، شماره ۱۹.
- نویدنیا، منیژه. (۱۳۸۵). «تأملی نظری در امنیت اجتماعی با تأکید بر گونه‌های امنیت»، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال نهم، شماره اول.
- نویدنیا، منیژه. (۱۳۸۸). «امنیت اجتماعی»، تهران، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.

- وطنی، امیر؛ اسدی، حمید. (۱۳۹۵). «سیاست سایبری جرائم در ایران اسلامی جمهوری اسلامی ایران در جرائم سایبری با تأکید بر ویژگی‌های خاص این جرائم»، پژوهشنامه حقوق اسلامی، شماره هفدهم، سال اول، شماره اول (پیاپی ۴۳).
- اکبری، محسن؛ دوستدار، محمد و هوشمند چایچانی، میلاد. (۱۳۹۴). «شناسایی و اولویت‌بندی تهدیدات شبکه‌های اجتماعی در عرصه امنیت ملی»، فصلنامه سیاست دفاعی، دوره ۲۳، شماره دوم (پیاپی ۹۰).
- ندری، غلامرضا و بخشایش، احمد. (۱۳۹۷). «بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر امنیت اجتماعی ج.ا.ایران با رویکرد سیاست‌گذاری»، فصلنامه پژوهش‌های حفاظتی - امنیتی، پیاپی ۲۵.
- کریمیان، حسن و موسوی نیا، مهدی. (۱۳۹۱). «آگورا و روابط اجتماعی. فرهنگی در آتن دوره کلاسیک»، فصلنامه علمی. پژوهشی مرکز پژوهشی هنر معماری و شهرسازی نظر، سال دوازدهم، شماره ۲۴.
- Chenail, Ronald J. (2009). Bringing Method to the Madness: Sandelowski and Barroso's Handbook for Synthesizing Qualitative Research, The Weekly Qualitative Report Volume 2 Number 2 January 12, 2009 8-12.
- Gálíková Tolnaiová, Sabina and Gálik, Slavomír. (2019). Cyberspace as a New Living World and Its Axiological Contexts, Submitted: November 27th 2019Reviewed: February 26th 2020Published: March 28th 2020.
- Joslyn, C. and Rocha, L. (2000). Towards semiotic agent-based models of socio-technical organizations, Proc. AI, Simulation and Planning in High Autonomy Systems (AIS 2000) Conference, Tucson, Arizona.
- Mitar, M. (1996) Assessment of societal security in recent past and today, college of police and security studies, Slovenia.
- NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (CCD-COE), "National Cyber Security Framework Manual", NATO CCD-COE Publication, 2012.
- Siegenfeld, Alexander F. and Yam, Yaneer Bar. (2020). An Introduction to Complex Systems Science and its Applications, Department of Physics, Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, and New England Complex Systems Institute, Cambridge, MA.
- Watson, Scott (2005). Agents in search of a Actor: societal Security for the Palestinians and Turkish Kurds, New York: Columbia University Press.
- www.khameneei.ir